

Ольга Васи́лак,
доктор філософії (PhD) освітніх, педагогічних наук
м. Тернопіль, Україна

ІНКЛЮЗИВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК УМОВА УСПІШНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

У сучасних умовах розвитку суспільства інклюзивна освіта набуває особливої значущості, оскільки спрямована на забезпечення рівних можливостей доступу до якісного навчання для всіх здобувачів освіти, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей чи наявності особливих освітніх потреб. Водночас створення інклюзивного освітнього середовища для дітей з інтелектуальними порушеннями (ІП) постає як пріоритетне завдання, адже саме воно слугує визначальною умовою їхнього гармонійного розвитку та успішної соціальної інтеграції.

Інклюзивне середовище передбачає організацію освітнього простору, у якому кожна дитина почувається прийнятою, захищеною та цінною. Для дітей з інтелектуальними порушеннями таке середовище сприяє розвитку пізнавальних процесів, мовлення, емоційно-вольової сфери, а також формуванню навичок самостійності та соціальної взаємодії [3].

Важливу роль у розвитку інклюзивної освіти або сприятливого інклюзивного освітнього середовища відіграє державна політика та нормативно-правова база, які створюють умови для реалізації прав дітей з особливими освітніми потребами у свою чергу для дітей з інтелектуальними порушеннями. Законодавча підтримка забезпечує сталість і системність упровадження інклюзії [4].

Важливою передумовою ефективності інклюзивного навчання є створення психолого-педагогічних умов, під якими розуміємо індивідуалізацію навчання, адаптацію освітніх програм, використання спеціальних методик і прийомів навчання, безперервну підтримку позитивного клімату в класі. Де вчитель та асистент вчителя відіграє одну з ключових ролей у цьому процесі, саме вони допомагають дитині подолати труднощі навчання та соціальної адаптації [5].

Визначальною є співпраця з батьками та міждисциплінарною командою фахівців: психологами, соціальними педагогами, логопедами, дефектологами. Спільна робота дозволяє більш точно визначити потреби дитини та вибудувати ефективну стратегію її розвитку [2].

Позитивно впливає на дитячий колектив інклюзивне середовище в цілому. У такому середовищі формується толерантне ставлення одне до одного, розвивається емпатія, взаємодопомога та повага до різноманітностей. У поєднанні це все сприяє створенню доброзичливої атмосфери в класі, що підвищує ефективність навчального процесу для дітей з інтелектуальними порушеннями [6].

Варто зазначити, що попри все на шляху впровадження інклюзії існують різні бар'єри, зокрема недостатня підготовка педагогічних кадрів, обмеженість ресурсів і наявність соціальних стереотипів. Подолання цих труднощів можливе

шляхом підвищення кваліфікації педагогів, розвитку системи методичного супроводу та проведення інформаційно-просвітницької роботи серед учасників освітнього процесу [1; 6].

Інклюзія сприяє формуванню позитивної самооцінки та мотивації до навчання у дітей з інтелектуальними порушеннями. Але на сьогодні вона потребує спеціальних дидактичних матеріалів та допоміжних технологій, які дозволять засвоювати навчальний матеріал для дітей з інтелектуальними порушеннями на високому рівні за допомогою інноваційних методик.

Отже, створення інклюзивного середовища є ключовою умовою для успішного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями. Забезпечує не лише доступність освіти, але й формує простір, у якому кожна дитина може реалізувати свої можливості. Ефективність такого середовища можлива за командної роботи фахівців, партнерства з батьками, використання адаптованих матеріалів для дітей з ІП. Саме таке середовище не лише забезпечує рівні можливості, а формує гуманний й та зрілий соціум у якому кожна дитина має право на розвиток та успіх.

Список використаних джерел

1. Василяк О. Соціальна адаптація дітей з інтелектуальними порушеннями: стратегії та підходи. Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат : матеріали ІV всеукр. міждисципл. наук.-практ. конф. з міжнар. уч. (м. Тернопіль, 25 квітня 2024 р.). Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2024. С. 33–36. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/33713>

2. Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі : навч.-метод. посіб. Н. Ярмола, Л. Коваль-Бардаш, Н. Компанець, Н. Квітка, А. Лапін. Київ : ІСПШ ім. Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 208 с.

3. Про освіту: Закон України від 05.09. 2017 р. № 2145-VIII. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=58639

4. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 р. № 957. Відомості Верховної Ради України. 2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-п#Text>

5. Трикоз С. В., Блеч Г. О. Дитина з порушеннями інтелектуального розвитку. Харків: Ранок, 2018. 40 с.

6. Inclusion in Education. UNESCO. URL: <https://www.unesco.org/en/inclusion-education>